

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
המחלקה לפוליטיקה וממשל
שנה"ל 2023-24

תיאוריות פוליטיות עכשוויות

ד"ר מיכל גבעוני mgivoni@post.bgu.ac.il

ימי שני, 10:15-11:45

הקורס יעסוק בתיאוריות, באסכולות ובמושגי יסוד נבחרים במחשבה הפוליטית בת זמננו. נעסוק הן בגישות המנויות על המסורת הליברלית, המציעות פתרונות נורמטיביים לבעיות הכרוכות בניהול הפוליטי של ענייני הכלל, והן בגישות מהמסורת הקונטיננטאלית, המבקשות לפענח את טיבו של העניין הפוליטי, לזהות את תנאי האפשרות שלו ולדון בתצורותיו הקיימות מנקודת מבט ביקורתית. במהלך הקורס נתוודע לאופנים שבהם המחשבה הפוליטית העכשווית פותחת זוויות חדשות למחשבה על מושגים מוכרים כמו צדק חברתי, הכרה, ציבוריות, פעולה פוליטית, כוח, ריבונות ודמוקרטיה. נראה כיצד החקירה התיאורטית מגיבה על האתגרים הפוליטיים של זמנה, כיצד היא מתכתבת עם השיח הציבורי והפוליטי וכיצד היא מאפשרת להעשיר אותו או לחרוג ממנו. הדיונים שנהל בכיתה יתבססו על קריאה במבחר טקסטים תיאורטיים בעברית ובאנגלית שאותם נקשור לדוגמאות אקטואליות.

חובות הקורס והרכב הצינון

- * קריאת חומרי הקריאה המחייבים לקראת כל מפגש.
- * הגשת שלושה דו"חות על חומר הקריאה. על הדו"חות לא ינתנו ציונים; הגשתם תזכה ב-25 נקודות מהצינון הסופי.
- * דו"חות הקריאה יתבססו על הטקסט המקורי ולא על ספרות משנית ויוגשו בתחילת השיעור הרלוונטי. לא ניתן להגיש את עבודות הבית ולקבל ציון בקורס ללא הגשת דו"חות הקריאה במועד.
- * הדו"חות יוגשו, על פי בחירתכם, על שלושה מתוך ששה טקסטים המסומנים בסיליבוס בכוכבית. יש להגיש דו"ח אחד לפחות במהלך סמסטר א'.
- * הנחיות לקריאת הטקסטים לקראת המפגשים ולכתיבת דו"חות הקריאה מופיעות בנספח לסיליבוס.
- * דו"חות הקריאה יכתבו במתכונת הבאה:
- שתי פסקאות המסכמות את הטענות המרכזיות בטקסט;
- שתי פסקאות המתייחסות לתובנות, טיעונים ו/או מושגים שמצאתם. רלוונטיים או מאירי עיניים במיוחד. יש להציג את התובנות, הטיעונים ו/או המושגים הללו ולהסביר מדוע מצאתם. בהם עניין.
- פסקה או שתיים המתייחסות לתחולה האקטואלית של התובנות, הטיעונים ו/או המושגים המוצגים בטקסט.
- * עבודת בית מסכמת – 75% מהצינון הסופי.
- * לא יותר שימוש בפלאפונים בשיעורים.

שעת קבלה: יום ג', 12:00-13:00, בתיאום מראש

תוכנית הקורס

נושא	חומרי קריאה	חומרי עזר
מבוא		
התיאוריה הפוליטית כידע וכייעוד	Sheldon S. Wolin, "Political Theory as a Vocation," In: <i>Fugitive Democracy</i> , Princeton University Press, 2016.	
הפוליטיקה והפוליטי	* 1) Carl Schmitt, <i>The Concept of the Political</i> (Rutgers University Press, 1976 [1927]): 19-37. 2) קרל שמיט, "המושג של הפוליטי," בתוך: מיכאל קרן (עורך), <i>תולדות המחשבה המדינית: מקראה</i> , כרך ב' (האוניברסיטה הפתוחה, 2001): 184-193. 3) עדי אופיר, "מהו הפוליטי," תיאוריה וביקורת 34 (2009): 173-179.	1) Talking Politics History of Ideas Podcast, with David Runciman: https://play.acast.com/s/history-of-ideas/schmittonfriendvsenemy 2) Chantal Mouffe, <i>On the Political</i> (Routledge, 2005): 1-34
חלק א': הליברליזם ומבקריו		
צדק כהוגנות	* ג'ון רולס, <i>צדק כהוגנות: הצגה מחודשת</i> (הוצאת עליית הגג ומשכל, 2011): 69-138.	1) Talking Politics History of Ideas Podcast, with David Runciman: https://play.acast.com/s/history-of-ideas/rawlsonjustice 2) יוסי דהאן, <i>תיאוריית של צדק חברתי</i> (האוניברסיטה הפתוחה, 2013): פרק ב'. זמין באתר הספרייה: https://lamda-academy-openu-ac-il.ezproxy.bgu.ac.il/lamda-ebooks/10960/16/
הביקורת הקהילתנית	* 1) Michael Sandel, "The Procedural Republic and the Unencumbered Self," <i>Political Theory</i> , Vol. 12, No. 1. (Feb., 1984), pp. 81-96. 2) Michael Walzer, <i>Spheres of Justice: A Defense of Pluralism and Equality</i> (Blackwell, 1983): Ch. 1.	יוסי דהאן, <i>תיאוריית של צדק חברתי</i> (האוניברסיטה הפתוחה, 2013): פרק ו'. זמין באתר הספרייה: https://lamda-academy-openu-ac-il.ezproxy.bgu.ac.il/lamda-ebooks/10960/16/
הביקורת הפמיניסטית וגישת היכולות	Martha C. Nussbaum, "The Future of Feminist Liberalism," <i>Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association</i> , 74(2), 2000: 47-79.	יוסי דהאן, <i>תיאוריית של צדק חברתי</i> (האוניברסיטה הפתוחה, 2013): פרק ה'. זמין באתר הספרייה: https://lamda-academy-openu-ac-il.ezproxy.bgu.ac.il/lamda-ebooks/10960/16/
רב תרבותיות והפוליטיקה של השונות	1) Will Kymlicka, <i>Multicultural Citizenship: a liberal theory of minority rights</i> (Oxford: 1995): Chapter 5.	יוסי יונה ויהודה שנהב, "שש מסורות שיש תיאורטיות", בתוך: <i>רב-תרבותיות מהי? על הפוליטיקה של השונות בישראל</i> (בבל, 2005): 70-123.

	<p>2) אבישי מרגלית ומשה הלברטל, "ליברליזם והזכות לתרבות", בתוך: <i>רב תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית</i> (רמות: 1998): 93-105.</p> <p>3) ננסי פרייזר, "מחלוקה להכרה? דילמות של צדק בעידן פוסט-סוציאליסטי", בתוך: דני פילק ואורי רם (עורכים) <i>שלטון ההון: החברה הישראלית בעידן הגלובלי</i> (הקיבוץ המאוחד ומכון ון ליר בירושלים, 2004): 270-297.</p>	
חלק ב': תיאוריות של ציבוריות וחיים דמוקרטיים		
	<p>1) Jürgen Habermas, <i>The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society</i> (The MIT Press, 1991): Ch. 2.</p> <p>2) חנה ארנדט, <i>המצב האנושי</i> (הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2013): 35-88.</p>	התחום הציבורי
<p>1) Talking Politics History of Ideas Podcast, with David Runciman: https://www.talkingpoliticspodcast.com/history-of-ideas-1</p> <p>2) אריאלה אזולאי ועדי אופיר, פתח דבר <i>למצב האנושי</i> (הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2013): 9-27.</p>	<p>* חנה ארנדט, <i>המצב האנושי</i> (הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2013): 208-242, 254-265.</p>	הפעולה הפוליטית והכוח האזרחי
<p>דני פילק, "פופוליזם", <i>מפתח</i> 13, 2018.</p>	<p>* Margaret Canovan, <i>The People</i> (Polity Press, 2005): Ch. 4.</p>	האתגר הפופוליסטי
חלק ג': מחשבה פוליטית רדיקלית		
<p>Mark Kelly, <i>The Political Philosophy of Michel Foucault</i> (Routledge, 2009): chs. 2-4.</p>	<p>* 1) מישל פוקו, <i>לפקח ולהעניש: הולדת בית הסוהר</i> (רסלינג: 2015): 243-280.</p> <p>2) מישל פוקו, <i>תולדות המיניות: הרצון לדעת</i> (הקיבוץ המאוחד, 1996): 57-71.</p> <p>3) מישל פר, "הון אנושי", <i>מפתח</i> 3, 2011: 131-150.</p>	כוח וטכנולוגיות פוליטיות
<p>1) עדי אופיר, "בין קידוש החיים להפקרתם: במקום מבוא להומו סאקר", בתוך: טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה (רמות, 2003).</p> <p>2) הרצאתו של שי לביא בכנס על "חיים חשופים" במכון ון ליר בירושלים (2006): https://www.vanleer.org.il/חשופים-סדנת-קיץ-לחוקרים-צעירים-מ/</p>	<p>* 1) ג'ורג'יו אגמבן, <i>הכוח הריבוני והחיים החשופים</i> [פרקים נבחרים: "פרדוקס הריבוניות"; "הפוליטיזציה של החיים"; "זכויות האדם והביו-פוליטיקה"; "המחנה כינומוסי של המודרני"; "סף"], בתוך: שי לביא (עורך) <i>טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה</i> (רמות, 2003): עמ' 395-416, 430-434.</p> <p>2) Giorgio Agamben, <i>Homo Sacer</i>, 71-74, 81-90.</p> <p>3) ג'ורג'יו אגמבן, "רשימות על מגיפת הקורונה", אתר האינטרנט של כתב העת <i>תיאוריה וביקורת</i>.</p>	ריבוניות וחיים חשופים

<p>איתי שניר, "שוויון אינטלקטואלי ושחרור פוליטי בכתבי הפילוסוף הצרפתי ז'ק רנסייר", הרצאת וידאו : https://www.youtube.com/watch?v=u6bVznVG3K0</p>	<p>Jacques Rancière, <i>Disagreement. Politics and Philosophy</i> (Minneapolis & London: University of Minnesota Press, 1999): Chs. 1, 2.</p>	<p>משטר(ה) פוליטיקה דמוקרטית</p>
---	---	--

הנחיות לקריאת הטקסטים ולכתיבת דו"חות הקריאה

קטעי הספרים והמאמרים שבהם נדון במהלך הקורס כתובים בסגנון פילוסופי, מופשט וסבוך לעתים. לא אחת תתקלו בטיעונים מסועפים, בשזירה של תובנות תיאורטיות בניתוחים היסטוריים ובהתייחסויות לתובנות ולהוגים אחרים מתחום התיאוריה הפוליטית והפילוסופיה שאינם מוכרים לכם. ההמלצות הבאות עשויות לסייע לכם לצלוח את קריאת הטקסטים ולהפיק את המירב מכתובת דו"חות הקריאה.

* כתבו תוך כדי קריאה. הדפיסו את הטקסט ולוו את הקריאה בהדגשת קטעים מרכזיים (או מסקרנים ומעוררי מחשבה במיוחד) ובכתיבת הערות לצד הטקסט.

* מותר ורצוי להסתייע במאגרי מידע אינטרנטיים, כולל וויקיפדיה, כדי להשלים מידע החיוני להבנת הטקסט (כגון: מיהו ההוגה שאליו מתייחס הכותב? מה היו חידושי התיאורטיים? מהם פרטי המקרה ההיסטורי שבו הוא עוסק?) רצוי להסתייע גם בחומרי העזר המופיעים בסיליבוס.

* עברו על הטקסט פעמיים: פעם אחת בקריאה איטית וצמודה על הטקסט כולו, ופעם שניה ברפרוף על הנקודות המרכזיות שהדגשתם בקריאה הראשונה, במטרה להבין טוב יותר את מהלך הטיעון.

* אל תאמרו נואש. אם ישנם חלקים בטקסט שאינם נהירים לכם, המשיכו לקרוא והתמקדו באותם חלקים של הטיעון שאתם יכולים לתקוב אחריהם ביתר קלות. נסו לחזור לאותם קטעים שלא הבנתם ולפרשם מחדש בעזרת הדברים שכבר התבררו לכם.

* הפרידו בין עיקר לטפל – בין התזה העיקרית שמוצגת בטקסט לבין טיעונים משניים שמסתעפים ממנה או מובילים אליה. נסו להבין מהי העמדה שאותה חשוב לכתוב להציג ולבסס.

* קראו את הטקסט באופן נדיב ושאלו את עצמכם כיצד ניתן להסביר את מה שנראה על פניו כחוסר עקביות וכיצד ניתן להבין אמירות שנדמות מעורפלות.

* נסו לזהות על מה ואיך הטקסט מנסה להביא אותנו לחשוב אחרת. מהם המושגים שאת משמעותם השגורה הוא מבקש לשנות? אילו נקודות מבט חדשות הוא מבקש להציע? אילו אמיתות הוא מבקש לעקור מן השורש? ומה מניע את המאמץ ההגותי הנוכח בטקסט לחשוב מחדש על תופעות או מושגים מסוימים?

* כתבו את דו"חות הקריאה כאילו היו ממוענים לקהל שאינו מצוי בטקסטים שקראתם. הניסיון להבהיר לאחרים את הדברים עשוי לסייע בהבהרתם לקורא.

* הקפידו על כתיבה רהוטה ועל ניסוחים תקינים והגיהו את הדו"חות לפני הגשתם.

* כדי להתכונן כיאות לשיעורים מומלץ לסכם את הקריאה בטקסטים על פי ארבעת הסעיפים הבאים: 1. התייחסות לשאלה או לשאלות המרכזיות שבהן עוסק הטקסט: לקושי שהוא מבקש לפתור, לבעיה עמה הוא מתמודד, לתופעה הפוליטית אליה הוא מתייחס או לסכנה שהוא מזהה; 2. התייחסות לחידוש ולתרומה המקורית של הטקסט; 3. סיכום קצר של הטענות המרכזיות; 4. פרשנות ו/או ביקורת משל עצמכם.